

D'editora a escriptora

Rosa Regàs, una dona dura

Rosa Regàs, que és coneguda, sobretot, com a ama de l'editorial La Gaya Ciència, ha vist que s'esvaea un dels seus temors íntims: no escriure mai. Recentment ha publicat la seva primera novel·la, *Memòria de Almator*

Fem l'entrevista en un banc de l'aeroport. La contraportada del seu llibre ho diu: Rosa Regàs no té un domicili fix. El seu destí per dos mesos és Ginebra. La seva feina actual, a banda d'escriure, és fer de traductora *free lance* a l'ONU.

El seu passat professional és intens. L'any 1964 entra a treballar a Seix Barral. Durant els primers temps la posen a fer albarans. No es queda aquí. Al cap de poc temps és la mà dreta de Carlos Barral.

Després de la sonada crisi d'aquesta editorial crea una empresa pròpia i funda l'Editorial La Gaya Ciència. Una aventura amb èxits importants que dura catorze anys i que compagina amb la direcció de la revista *Arquitectura Bis*.

L'any 1984 ven l'editorial i la seva vida canvia de rumb. Resumir el seu currículum fent referència estricta a la seva activitat professional concreta vol dir quedar-se curt de bon tros.

Cadaqués, *Boccaccio*, el seu entorn, els seus amics, els seus amors, formen part d'una manera de viure que té *copyright*.

Rosa Regàs forma part del clan dels germans Regàs. Ella accepta la definició de clan. Especifica, però, que no són un clan de negocis sinó d'estima i de complicitats. Potser el germà més conegut sigui l'Oriol Regàs, amo del desaparegut *Boccaccio* i de l'actual *Up & Down*, però tots ells han impregnat de la seva manera de viure una societat i, sobretot, una ciutat, Barcelona.

A *Memòria de Almator* Rosa Regàs explica amb una narració suau una història plena de crueltats. En aquesta entrevista l'escriptora parla de les crueltats de la seva infantesa sense cap mena de suavitat.

—*Almator, l'escenari de la seva novel·la, és un lloc de l'Empordà?*

—La casa és al Maresme, on hi vaig viure de petita. Però, en realitat és una barreja de diferents llocs. La casa, també, podria ser una de la Provença on també

vaig passar-hi una bona temporada de petita petita. També hi ha una part de l'Empordà.

—*¿Per què escriu en castellà?*

—*¿Per què no hi puc escriure?*

—*Però, ¿per què hi escriu?*

—Tota la meua vida ho he fet. M'hi sento molt còmoda. Sóc absolutament bilingüe. Vaig aprendre a parlar en francès, o siga, que no ho vaig fer ni en castellà ni en català. Parlo català amb la meua família i vaig estudiar en castellà. El per què no ho sé. En realitat m'és igual. Jo no pretenc fer cultura, això ja ho fan els bancs i les caixes. No penso que col·laboro en la cultura d'un país. He escrit una història i m'he trobat bé escrivint-la en castellà. Si un dia em trobo més bé escrivint-la en català ho faré.

—*Alguns pagesos de la seva novel·la parlen català. ¿Per què?*

—Parlen català els que són catalans, els que són andalusos parlen castellà. La protagonista parla castellà perquè és xarrega. El seu pare és fill d'andalusos i la seva mare va morir quan era molt jove. Aquest podria ser un dels temes de la novel·la.

—*La seva novel·la no és cruel, en canvi descriu una crueltat muda. Una crueltat persistent com una aixeta que sempre degota.*

—Quan la gent diu que la vida és dura, o que aquest món només hem vingut a patir, no ho diu perquè en aquell moment l'agafi un llamp. Tot això es diu perquè són els altres els que et fan patir.

—*¿Aquesta crueltat es manifesta més en el món rural?*

—No. A mi m'interessava l'evolució d'una dona que passa de viure d'una manera totalment protegida pel seu pare o el seu marit i no se n'adona que el món és cruel i que de sobte deixa d'estar protegida. Quan perd aquesta protecció s'adona precisament de la crueltat del món que l'envolta. Per a poder explicar això necessitava que la protagonista es situés en

un món desconegut i és aquí quan faig entrar el món rural. Un món rural vist des del punt de vista urbà. La noia té la mitificació que té tohom del camp com idil·líic. També hauria pogut ser al revés, una noia del camp que va a la ciutat. El que explica aquesta novel·la és la brutalitat dels altres. Quan una persona no està protegida s'adona d'aquesta crueltat. És igual que quan un nen és petit i no s'adona del pas del temps.

—*Aquesta crueltat acaba transformant el personatge.*

—Tot és molt suau en aparença, però la transformació de la protagonista és total. Al final ella és molt capaç de decidir què vol fer.

—*¿S'ho ha passat bé escrivint?*

—No me'n recordo. Tinc la sensació d'un temps que no he viscut perquè he estat capficada en una altra cosa. M'ha passat el mateix que quan estàs molt apassionada per una cosa i no ets molt conscient del que et passa.

—*¿Quan era editora volia escriure?*

—Temia que acabaria no escrivint mai. He tingut sempre ganes d'escriure, però no m'havia atrevit mai a fer-ho.

—*¿Per què?*

—No tenia massa temps i per a mi escriure requereix molta concentració, no tenir el cap per a res més. Si estic pendent dels fills o estic enamorada o pendent d'un negoci no puc escriure. Com he anat fent moltes coses a la vida no he tingut fins ara l'oportunitat per fer-ho. Els últims anys vaig escriure un llibre sobre Ginebra, em va costar molt. Escriure és, també, una cosa que s'aprèn. I la disciplina d'estar hores i hores asseguda ha estat molt forta per a mi. Sóc una persona absolutament indisciplinada.

—*¿Què vol dir ser una Regàs?*

—No tinc cap més punt de referència, només he estat Rosa Regàs.

—*¿Però el seu cognom té una significació social?*

—Aquesta significació ha estat molt di-

"Vam passar la nostra infantesa veient els nostres pares una vegada als mes sota la vigilància estricta de dos guàrdies civils.

JORDI MORERA

ferent al llarg de la meua vida. Als anys quaranta jo era una nena petita deprecia- da. A mi no em convidaven mai enlloc perquè era filla de pares republicans. En aquest sentit no he tingut la vida fàcil. M'he acostumat a prescindir d'aquestes coses, procuro que no m'afectin massa. Tampoc no he estat una persona famosa. He fet coses. Si en aquest moment dir-se Regàs significa alguna cosa de positiu, durant molts anys ha significat una cosa negativa. A l'escola vaig ser una nena marginada.

—*La seva infantesa va ser dura. ¿Pot explicar-la?*

—Jo era filla de pares republicans i n'estic molt orgullosa. Aquesta és l'herència que m'han deixat els meus pa- res i em fa sentir molt bé. No serveix de res, és com un títol nobiliari però em satisfà.

El meu avi era un catalanista de la Lliga, que naturalment es va passar al costat de Franco i se'n va anar a Burgos. El meu pare va ser fidel a la república fins a l'últim minut. El meu avi, com que s'havia tornat franquista, com a bon nacionalista de la Lliga, era un home molt considerat en els estaments religioso-polítics del pa-

ís. Amb aquests precedents va ser-li molt fàcil fer-nos venir, a mi i als meus germans, de França, on érem amb els nostres pares. Va utilitzar l'excusa que a França havia esclatat la guerra mundial i va acusar els seus fills de republicans. Així va ser com es va fer amb la nostra pàtria potestat.

—*¿I els seus pares no la van poder recuperar mai?*

—El meu pare va tornar molt tard, però ja no va poder recuperar mai la nostra pàtria potestat. El meu avi era un home profundament admirat pels poders fàctics del país, entre ells l'església catòlica, que va ser qui va pactar més amb el franquisme.

Així va ser com vam passar la nostra infantesa, veient els nostres pares una vegada al mes sota la vigilància estricta de dos guàrdies civils al tribunal del menors. Hi anaven cada tercer dissabte de cada mes per poder veure una hora i mitja la meua mare. Va ser una infància molt dura.

—*¿I així fins que va ser major d'edat?*

—Abans et feies major d'edat molt gran. Jo em vaig casar molt jove, tenia divuit anys. En casar-me vaig deixar de dependre de la tutela del meu avi.

—*¿Va començar a estudiar després de tenir els cinc fills?*

—No. Vaig començar quan en tenia dos i vaig acabar quan en tenia cinc. Mentre estudiava en vaig tenir tres, dos van ser bessons.

—*¿Es a la Universitat on vosté canvia?*

—Quan em vaig casar em vaig trobar amb un ambient burgès que m'ofegava. Jo, un dels avantatges que he tingut a la vida és que vaig anar a una escola, a les Dominiques d'Horta, que tenia un *con- ciliari*, per dir-ho d'alguna manera, que era el doctor Trens, una de les persones que m'ha format més i que m'ha ense- nyat més coses. Va ser ell qui em va en- senyar tota la litúrgia que sé, i en sé moltíssima. També em va ensenyar un con- cepte moral molt ampli i un concepte de pàtria molt més ampli del que he vist després. Segurament jo sóc filla d'aquests aprenentatges. Potser, per això no he estat mai ni catalanista ni espanyolista, ni res. Això que vinc d'una família que era cata- lanista.

—*¿En això la va influir l'actitud cara- girada del seu avi?*

—No, perquè el meu pare era catalanis-

ta, el que passa que de catalanistes com el meu pare no en queden, perquè s'han mort. Republicans catalanistes ja no n'hi ha, jo no n'he trobat. Els catalanistes que he trobat o bé són persones que s'han fet a si mateixes o són els que continuen mantent, que en definitiva són els descendents dels catalanistes de la Lliga, que tots es van passar a Burgos. Caps als anys seixanta es van tornar catalanistes però als quaranta i cinquanta, res de res. Jo totes aquestes coses les he viscudes i m'han donat una relativitat i una manera de pensar molt més àmplia.

—*Perdoni, hem deixat un fil penjat, ¿com la transforma la seva entrada a la Universitat?*

—Quan jo vaig entrar en aquest món, que encara era de la postguerra, em vaig quedar molt sorpresa de trobar un món tan petit i burgeset. Tenia la sensació que hi havia altres coses pel món. Jo sempre havia estat a l'escola i no coneixia gaires coses més, a part de la casa del meu avi. Va ser aleshores quan vaig decidir anar a la Universitat, cosa bastant insòlita en aquell moment. Me'n recordo que vaig fer cua per matricular-me l'any 1958 i no em vaig atrevir a fer-ho. Vaig haver d'esperar a l'any següent per matricular-me.

La Universitat em va canviar molt, no perquè fos un ambient millor ni pitjor sinó perquè era un ambient molt més ampli. Vaig conèixer persones que després sempre han estat els meus amics. Vaig entrar en un ambient cultural de persones que s'iniciaven i vaig tenir tres fills més. Tot va estar molt bé. Jo als meus fills els he tingut perquè he volgut i sóc molt feliç amb ells.

—*A l'any 1964 entra a treballar a Seix Barral.*

—Una de les raons per les quals vaig anar a la Universitat va ser perquè em vaig adonar que jo no seria mai lliure fins que fos capaç de guanyar-me la vida. Ara, això pot semblar obvi però en el món que jo vivia no ho era gens.

El meu avi va deixar tots els diners als capellans, a Montserrat, a associacions benèfiques i a una mena de figura jurídica que hi ha a Catalunya que es diu "els hereus de confiança" que no se sap mai a on va aparar l'herència. No ens va deixar absolutament res a nosaltres i per tant jo sabia que no tenia diners. No tenir diners no em portava enlloc. Jo no sabia fer res. Vaig decidir anar a la universitat perquè al menys tindria una possibilitat de guanyar-me la vida. Després de passar per la Universitat va ser quan José Goytisolo

"Vaig crear la Gaya Ciència quan l'Antoni Comas es va carregar Seix Barral"

em va dir que Carlos Barral necessitava una persona. Jo, com que era una editorial que coneixia perquè havia llegit molts llibres, vaig anar-hi. Em van posar a fer albarans, me'n recordaré tota la vida. De seguida em van posar a fer el servei de premsa, després relacions públiques, després producció...

—*¿Carlos Barral va ser fonamental a la seva vida?*

—Sí, sempre he tingut unes persones que m'han influït molt, Carlos Barral n'és una. A més Barral, encara que sigui curiós, era de la mateixa corda que el doctor Trens (que no serà mai reivindicat perquè tenia aquesta mena d'ironia profunda cap a totes les coses que sembla que són les importants). Vaig connectar molt bé amb ell. Em va ser d'una utilitat immensa, encara ara puc enriure'm de la meua ombra. No crec que hi hagi en aquest món una cosa tan important que no mereixi que jo me'n rigui. No crec en cap dels valors tradicionals que conformen la societat.

—*¿Com és que funda l'editorial La Gaya Ciència?*

—Vaig crear la Gaya Ciència quan l'Antoni Comas es va carregar Seix Barral. Quan va morir en Victor Seix, l'Antoni Comas va pendre el timó i se'n va encarregar Carlos. No sé per què, però Comas li tenia molt d'odi. Potser pel que em va dir l'Antoni Carner quan li vaig preguntar per què creia que havia passat aquesta crisi de Seix i Barral. Carner em va dir que era molt senzill, que quan a

una persona li van bé les coses sempre n'hi ha un altre davant seu que no el considera gens i que pensa que si aquest desgraciat muny la vaca i trau llet, si la mu nyeixo jo, que sóc un tio molt més important, en trauré molta més. Comas va demostrar que no era ningú, tal com deia l'Antoni Carner que estava en contra de tot el que va passar a Seix Barral, diguin el que diguin ara. I això està demostrat, perquè tot se'n va anar en orris fins que ho ha recuperat Planeta.

—*¿L'èxit de la col·lecció de divulgació política va ser un problema per a l'editorial?*

—No, perquè això va ser el 76 i jo vaig vendre l'editorial l'any 84. No va ser una editorial a tota vela. Tots els meus llibres van ser minoritaris, tant si els publicava en català com en castellà, en aquell moment, jo no vaig saber-me entendre prou amb els distribuïdors. Aquella editorial hagués pogut durar tota la vida, el que va passar és que jo me'n vaig atipar. Vaig pensar que era una bestiesa gastar la meua vida, les meves hores i les meves energies barallant-me amb els bancs, barallant-me amb els distribuïdors, barallant-me amb els enquadernadors. La solució em va venir de fora, va venir un senyor i em va dir que la comprava.

—*¿Vendre l'editorial significa un canvi radical a la seva vida?*

—Canvi total potser no, però sí que va ser un canvi important perquè era la primera vegada des de que tinc ús de raó que tinc hores per a mi. Tinc els fills molt

"Em van posar a fer albarans."

JORDI MORERA

grans i no em necessiten en el sentit físic, això em permet fer la vida que faig ara, d'anar amunt i avall.

—*La contraportada de la seva novel·la diu que no té domicili fix. ¿És cert?*

—Sí, ara visc on treballo. Ara estaré un parell de mesos a Ginebra, després deu o vuit dies aquí...

—*¿La seva vida a Ginebra és una vida més solitària que la que porta a Barcelona?*

—Sí, perquè treballo molt.

—*¿Vostè va escriure un llibre sobre Ginebra molt divertit?*

—Jo tinc la teoria que les ciutats són el que són els seus habitants. En aquest sentit vaig analitzar el que eren els ginebrins a partir d'uns paràmetres diferents: el clima, que s'ha de dir que és un clima de gossos; la religió, els ginebrins són calvinistes; la història, és una gent que s'han passat la vida mirant a París, i els diners, que és el que realment els importa com a conseqüència del calvinisme. És curiós que el calvinisme va deixar els interessos del capital lliures en una època en què l'església considerava que més del 6% era usura. Ara quan veus que aquí es paga el 14% i a Suïssa el 5% és impressionant, sobretot, si pensem que ells són els calvinistes i nosaltres catòlics.

—*¿Cadaqués és un altre lloc molt important de la seva vida?*

—D'aquella època guardo molts records, els millors amics i moltes coses. Una manera de viure molt divertida, que

alguns diuen que és frívola, jo no ho crec. És una manera de relativitzar les coses i, també, tenir un interès molt gran en tota mena d'activitat cultural.

—*Allà li van posar el sobrenom de Rosa Camiseta*

—Sí. Això va sortir perquè jo portava una samarreta d'aquelles dels pescadors que tenien tres botons aquí davant, estic parlant de l'any 63.

—*Sí, ¿unes que es van posar de moda?*

—Es van posar de moda perquè un dia que jo portava la samarreta va venir un germà meu amb unes models a Cadaqués a dinar. Aquelles noies es van entusiasmar amb les samarretes i van anar totes al mercat a comprar-ne. Aquella senyora del mercat que les venia, després d'aquest èxit m'ha regalat tota la vida els pantalons dels meus fills. Deia que jo li havia donat a guanyar molts diners.

Me'n recordo que una vegada aquesta senyora tenia unes samarretes que no podia vendre i volia que me'n posés una per veure si es posaven de moda. Li vaig haver d'aclarir que allò havia estat una casualitat, ella es pensava que jo em posava una samarreta i es posava de moda. A partir d'aquí em va quedar el nom.

—*¿Vostè és una dona dura?*

—Sóc exigent amb mi mateixa però també comprensiva.

—*¿Comprensiva amb els altres?*

—No, comprensiva amb mi mateixa. Intento donar-me la raó quan a vegades no la tinc. Sóc dura perquè, tot i tenir

molta vitalitat i energia, sóc terriblement indisciplinada.

—*¿Els Regàs són un clan?*

—Som un clan, però no un clan de negocis. Som un clan d'afectes molt profunds i de complicitats totals.

—*¿Aquesta relació ve marcada per la infantesa?*

—Segur. Quan era petita l'única cosa que volia era estar amb els meus germans els quals admiro totalment, i no per les coses que la gent els pot admirar, sinó per unes qualitats que cadascú té. He après molt de tots tres.

—*¿Són emprenedors per definició?*

—Sí, però no és això el que m'atrau d'ells. El que admiro són unes qualitats molt profundes i molt sòlides que segurament són fruit d'haver-se fet a ells mateixos, tal com he fet jo. A nosaltres no ens ha ajudat ningú, al revés, hem tingut moltes coses en contra.

—*¿Vostè es considera una dona protectora?*

—No, jo als meus fills des que han tingut us de raó o, inclús abans, els he educat en la llibertat absoluta. Potser perquè jo mateixa no he tingut model de família i tots els que he tingut al meu voltant més aviat m'han fet fàstic. M'he hagut d'inventar un model de família que m'ha donat uns resultats òptims.

—*¿El seu model té una fórmula?*

—Sí. Ningú és un grum per a ningú. En la família l'autoritat s'ha de limitar a les coses bàsiques de l'aprenentatge.

Assumpció Maresma